

УДК 152.3

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2021.10.1>

СОЦІАЛЬНА ТРИВОЖНІСТЬ У МІЖОСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ СТУДЕНТІВ

Іван Батраченко

*Університет митної справи та фінансів,
вул. В. Вернадського, 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000
e-mail: ibatrachenko@ukr.net*

Марина Сурякова

*Університет митної справи та фінансів,
вул. В. Вернадського, 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000
e-mail: romas@ua.fm*

Інна Учитель

*Університет митної справи та фінансів,
вул. В. Вернадського, 2/4, м. Дніпро, Україна, 49000
e-mail: uchitelinna@gmail.com*

Стаття містить результати теоретичного вивчення феноменів соціальної тривожності та міжособистісної взаємодії. Результати емпіричного дослідження розкривають особливості зв'язку соціальної тривожності студентів і типу міжособистісної взаємодії у студентській групі.

У статті розкрито поняття соціальної тривожності. Цей феномен розглядається як індивідуальна психологічна особливість, що виявляється у схильності людини до переживань стану тривоги і ситуаціях спілкування і міжособистісної взаємодії, очікування негативної оцінки оточуючих, а також здійснення видів діяльності у присутності інших людей або у громадських місцях. Соціальна тривожність проявляється у почутті незручності та дискомфорту в соціальних ситуаціях, сором'язливості та соціальній незграбності, у низькій самооцінці.

Подане тлумачення міжособистісної взаємодії (інтерації), яка передбачає не тільки обмін знаннями, ідеями, думками між індивідами, котрі спілкуються, а й діями. Основними видами інтерації є кооперація і конкуренція. Через міжособистісні відносини та спілкування люди опосередковано включені у систему суспільних відносин і психологічні стосунки.

Людина виробляє форми та норми спільних дій, організовує і координує їх через спілкування й обмін інформацією. Це забезпечує уникнення розриву між комунікацією і взаємодією. Зміст взаємодії розкривається на рівні окремих контактів і дій і в контексті спільної діяльності. У закладі вищої освіти відбувається трансформація основних тенденцій міжособистісного спілкування студентської молоді у зв'язку із залученням до функціонування академічної групи. У процесі навчання відбувається зіткнення інтересів, думок, поглядів молодих людей, що ускладнює міжособистісні взаємини у студентській групі.

У статті представлені дані, які підтверджують зв'язок між соціальною тривожністю студентів і типом міжособистісної взаємодії у групі студентів.

Ключові слова: соціальна тривожність, міжособистісна взаємодія, студентська група, рання дорослість.

Постановка загальної проблеми. Сучасні надзвичайні події в історії людства, пов'язані з некерованою епідеміологічною ситуацією, привернули увагу до проблем осо-

бистісних стосунків, спілкування, міжособистісної взаємодії. Вимушена ізоляваність людей, неможливість безпосереднього контакту, дистанціювання один від одного виявили потужну глибинну соціальну потребу людини бути поруч з іншими, спілкуватися, взаємодіяти. Відсутність можливості взаємодії особливо важко переживає молодь, адже саме у цьому віці потреба у взаємодії визначає особистісний розвиток. Проблеми, пов'язані з ускладненням соціально-психологічного життя людей, потребують вивчення й осмислення з метою пошуку нестандартних рішень психологічної підтримки та допомоги.

Зауважимо, що питання міжособистісної взаємодії належать до найважливіших проблем у віковій і педагогічній психології. Для формування особистості у період навчання у вищій великого значення набуває міжособистісна взаємодія з однолітками, яка проявляється у гострій потребі молоді людини у спілкуванні. Це пов'язано з тим, що серед студентів виникають певні вимоги до особистісних стосунків, міжособистісної взаємодії, у якій вони цінують взаємодопомогу, вміння зберігати повагу, розуміти та співчувати. Зміни, що відбуваються в інтелектуальній та емоційній сферах особистості студента, породжують новий рівень його самосвідомості, потребу у самоствердженні, у рівноправному і відкритому спілкуванні.

Інтенсифікація навчального процесу, перехід до нових форм навчання, необхідність професійного утвердження, проблеми у сімейних і соціальних стосунках виступають потенційними джерелами тривоги та стресу сучасних молодих людей. Найбільш гострі форми тривожності у період студентства можуть посилюватися через фактор міжособистісних стосунків у студентській групі. Це пов'язано з тим, що група стає для молоді людини тим соціальним середовищем, у якому вона стверджується як особистість. Залежно від характеру стосунків, що складаються у студентській групі, молода людина може почуватися впевненою і невимушеною або тривожною і вразливою. До того ж тривожність може закріпитися у структурі особистості як стійка характеристика. Такий розвиток особистості може негативно впливати на адекватну оцінку власної навчально-професійної діяльності, провокувати об'єктивне та суб'єктивне переживання ситуації неуспіху, ускладнювати планування професійної кар'єри, тому проблема міжособистісних стосунків у студентській групі потребує ретельного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему соціальної тривожності вивчали вітчизняні та зарубіжні вчені-психологи: Л. Берковітц, В. Вілюнас, Б. Додонов, К. Ізард, Є. Ільїн, О. Ковальов, К. Рубінштейн, Т. Кириленко, С. Ставицька, Т. Шінгаров, О. Чебикін, П. Якобсон та ін. Питання міжособистісної взаємодії досліджувалися у роботах В. Агеева, Б. Ананьєва, Г. Андреевої, О. Бодальова, Н. Гришиної, Л. Долинської, Т. Дуткевич, А. Єршова, Б. Ломова, С. Максименка, Л. Матяш-Заяц, М. Обозова, О. Поддякова, Н. Чепелевої та ін. У працях цих авторів міжособистісна взаємодія розглядається як складова частина спілкування. Віковий період ранньої дорослості висвітлювався у дослідженнях Г. Абрамової, Б. Лівехуд, Н. Бітянової, М. Гамезо, А. Деркач, Б. Заззо, Г. Крайг, у вітчизняній психології різні аспекти ранньої дорослості вивчають О. Ганкевич, Є. Головаха, О. Груб'як, В. Моргун, Д. Павлін, О. Сергеєнкова, С. Сосніхіна, В. Ямницький та ін., однак проблема міжособистісної взаємодії суб'єктів навчання у зв'язку із соціальною тривожністю потребує подальших досліджень.

Метою статті є викладення результатів емпіричного дослідження зв'язку соціальної тривожності студентів і типу міжособистісної взаємодії у студентській групі.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі міжособистісні стосунки тлумачать як: безпосередні зв'язки та відносини, що складаються у реальному житті між живими індивідами, котрі мислять і відчують. Інакше кажучи, це емпіричні стосунки реальних людей у їхньому реальному спілкуванні [1; 4]. Людські відносини передбачають

зв'язок як мінімум між двома індивідами, а їх характер залежить від характерів і психологічних особливостей учасників. Водночас стосунки, у яких реалізується суб'єктивний психологічний чинник, накладають своєрідний відбиток на певну соціальну ситуацію. Залишаючись особистостями у системі безособових суспільних відносин, люди вступають у взаємодію, де їх індивідуальні характеристики неминуче виявляються. Саме це є основою для побудови всередині системи безособових відносин другого ряду, а саме міжособистісних відносин [2; 3].

Найважливішою специфічною рисою міжособистісних відносин є емоційна основа, тому міжособистісні відносини можна розглядати як фактор психологічного «клімату» групи. Емоційна основа міжособистісних відносин означає, що вони виникають і складаються на основі певних почуттів, які народжуються у людей один щодо одного. На думку Г.М. Андреевої, соціальні почуття можна визначити як: а) кон'юнктивні, такі, що сприяють об'єднанню людей, коли інша сторона виступає як бажаний об'єкт, щодо якого демонструється готовність до співпраці, до спільних дій; б) диз'юнктивні почуття, що роз'єднують людей, інша сторона сприймається як неприйнятна, може виступати навіть як фруструючий об'єкт, щодо якого не виникає бажання до співпраці [4, с. 46–49].

Міжособистісні стосунки відіграють найважливішу роль у розвитку особистості та соціального середовища загалом. Студентська група виступає для особистості платформою для формування соціально-психологічних навичок встановлення та підтримки міжособистісних стосунків під час навчально-професійної діяльності у закладі освіти.

Досліджуючи роль міжособистісних стосунків у формуванні особистості протягом життя, Г. Салліван зробив низку важливих висновків, зокрема: люди невіддільні від свого оточення; особистість формується тільки у рамках міжособистісного спілкування; особистість і характер знаходяться не «всередині» людини, а проявляються лише у стосунках з іншими людьми, причому з різними людьми по-різному. Г. Салліван вважає, що особистість проявляється виключно у ситуаціях міжособистісного спілкування, а сама особистість – це порівняно міцний стереотип повторюваних міжособистісних ситуацій, які і є особливістю її життя [5].

Науковці визначають низку характерних рис і суперечностей соціально-психологічного характеру у розвитку студентської молоді. У цей період молода людина здійснює вибір професії, опановує її та починає випробовувати себе в інших сферах життя, самостійно планує свою діяльність і поведінку, активно відстоює самостійність суджень і дій. У віці ранньої дорослості формуються світогляд, етичні й естетичні погляди на основі синтезу наявних знань, життєвого досвіду, самостійних міркувань і дій. Більшість знань зі сфери теоретичних уявлень переходять у сферу практичних здійснень – любов, створення власної родини, спроби влаштування себе на ринку праці, однак високий рівень соціальної активності молодих людей, які мають вирішувати певні вікові завдання, нерідко сприяє напруженому психологічному стану. Сполучення роботи з навчанням на денній формі створює надзвичайний дефіцит часу, що позначається або на якості навчання, або на сімейних стосунках, а у підсумку призводить до зниження інтенсивності інтелектуального й емоційного життя. Отже, специфічні вікові та життєві виклики у віці ранньої дорослості студентської молоді можуть стати чинниками, що сприяють формуванню тривожності у структурі особистості.

Проблему тривожності розробляли такі вчені, як Д. Спілбергер, К. Хорні, Г. Салліван, В. Астапов, Л. Божович, А. Прихожан, О. Брель, О. Захаров, Ю. Ханін та ін.

Поняття «тривога» використовується у різних значеннях, а це породжує невизначеність його трактування. Тривогу розглядають і як психічний стан, який виникає під впливом стресогенних факторів, і як феномен, супутній фрустрації соціальних потреб, і як

специфічну особистісну властивість [6]. Тривожність характеризується трьома основними ознаками: специфічним почуттям неприємного; відповідними соматичними реакціями (насамперед посиленням серцебиття); усвідомленням цього переживання. Що стосується несвідомої тривожності, то надалі вона стала розглядатися вченим у руслі досліджень психологічного захисту.

А. Прихожан вказує, що тривожність – це переживання емоційного дискомфорту, пов'язане з очікуванням неблагополуччя, із передчуттям небезпеки, розрізняють тривожність як емоційний стан і як стійку властивість, рису особистості або темпераменту [7]. Ми вважаємо саме це визначення тривожності найбільш доцільним. О. Захаров визначає тривогу як передчуття небезпеки, невизначене почуття занепокоєння, котре найбільш часто зустрічається в очікуванні якої-небудь події, яку важко прогнозувати і яка може загрожувати своїми неприємними наслідками. Тривога має своїм мотивом передбачення неприємності, й у своїй раціональній основі містить побоювання із приводу можливості її прояву [8]. Сучасні дослідження тривожності спрямовані на відмінність ситуативної тривожності, пов'язаної з конкретною зовнішньою ситуацією, й особистісної тривожності, що є стабільною властивістю особистості, а також на розробку методів аналізу тривожності як результату взаємодії особистості та її оточення.

Соціальна тривожність у студентському середовищі стала важливою темою дослідження багатьох психологів. І. Нікітіна й О. Холмогорова під терміном соціальної тривожності розуміють тривожність, тригером якої виступають різні ситуації соціальної взаємодії [9].

Визначають чотири складники, за якими можна характеризувати різні рівні прояву тривоги: 1) інтенсивність тривожності (силу ситуативних переживань); 2) лабільність тривожних переживань у часі (дискомфорт під час переживання ситуації, у разі наближення імовірної небезпеки чи навіть від думки про неї); 3) наявність суб'єктивних неприємних відчуттів (неспокою, побоювань, напруги); 4) активізацію нервової системи, котра впливає на фізіологічні відчуття (посилене потовиділення, збій роботи шлунково-кишкового тракту, тремор рук, зміну інтонацій і гучності голосового діапазону) [10].

Високий рівень як ситуативної, так і особистісної тривожності негативно впливає на процес акомодатії та соціалізації індивіда у суспільстві. Дж. Кларк пояснює соціальну тривожність як суб'єктивний емоційний стан особистості, який відрізняється внутрішнім дискомфортом, почуттям страху та недовіри до інших, зростанням рівня хвилювання та занепокоєння в умовах соціальної взаємодії, а також очікування необхідності здійснення соціальних контактів. Почуття страху підкріплюється впевненістю у тому, що соціум сповнений оцінних суджень щодо суб'єкта взаємодії, які переважно є негативними. Соціальна тривожність може проявлятися в різних людей незалежно від віку, статевої належності чи соціального статусу [11].

О. Сагалакова зазначає, що у молодих людей, на відміну від старших, соціальні страхи є різноманітними (знайомство із представником певної статі, публічний виступ, розмова з незнайомцем). Згідно з її дослідженнями близько 85% опитаних відповіли ствердно на питання, чи відчували вони коли-небудь боязкість під час спілкування з іншими людьми, а 30% із них вважають себе сором'язливими і зараз [12]. Соціальна тривожність переходить у соціальну фобію тоді, коли завдає життю індивіда значного внутрішнього дискомфорту та порушує нормальний процес життєдіяльності, пов'язаний із входженням особистості у соціум. Соціальна тривога йде у тандемі із низькою самооцінкою. Це може призводити до гіперкомпенсації, яка проявляється у надяганні на себе різноманітних захисних масок: прагненні самоутверджуватися за рахунок інших, критикувати (аби не бути критикованим), брати гору у діалогах, бути ідеальним (у перфекціонізмі) та демонструвати соціальні

ознаки успіху (часто це виражається у надмірному заведенні знайомств будь-де та будь-із-ким). Ще однією з можливих характеристик соціальної тривожності є егоцентризм. Згідно із цією психологічною конструкцією індивід ставить себе, своє «Я» у центр процесу взаємодії, тобто він упевнений у тому, що всі зосереджують увагу лише на його персоні й оцінюють лише його вміння та здібності.

З метою вивчення особливостей зв'язку соціальної тривожності студентів і типу міжособистісних стосунків у студентській групі було організовано емпіричне дослідження, у якому взяли участь 36 студентів, 20 дівчат і 15 хлопців віком 18–19 років, студенти другого курсу, м. Дніпро. Враховуючи умови соціальної ізоляції під час дистанційного навчання, дослідження проводилося у дистанційному форматі.

Перейдемо до викладення основних результатів емпіричного дослідження.

Для вивчення типів міжособистісних відносин була обрана методика Т. Лірі [14], яка використовується для дослідження уявлень людини про себе і її стосунки. З отриманих результатів діагностики можна зробити висновки про наявність певного типу і ступінь адаптованості поведінки людини у групі.

Результати вимірювання показують типи міжособистісних стосунків, яким студенти надають найбільшу та найменшу перевагу. У таблиці 1 містяться узагальнені результати дослідження типів міжособистісних стосунків у групі студентів.

Таблиця 1

**Узагальнені результати дослідження типу міжособистісних стосунків (n=36)
(за опитувальником Т. Лірі)**

Тип міжособистісних стосунків	Середня кількість балів, Хср
владний-лідуючий	6,9
незалежний-домінуючий	6,2
прямолінійний-агресивний	5,7
недовірливий-скептичний	4,9
покірний-сором'язливий	5,9
залежний-слухняний	5,8
співпрацюючий-конвенціональний	6,8
відповідальний-великодушний	6,8

Згідно з даними таблиці найбільш вираженим типом міжособистісних відносин є владний-лідуючий (Хср=6,9 балів). Після нього йдуть співпрацюючий-конвенціональний (Хср=6,8 балів) і відповідальний-великодушний (Хср=6,8 балів). Найменш вираженим типом міжособистісних відносин є недовірливий-скептичний (Хср=4,9 балів).

Характерними рисами інтерперсональної поведінки студентів є амбіційність, проявлення волі, компетентності, авторитарність, енергійність, можливі прояви домінантності. Водночас поведінці студентів притаманна схильність до співпраці, афіліації, конвенціональних стосунків, спрямованість на співробітництво та дружбу. Найменш характерним для інтерперсональної поведінки студентів є недовірливість, підозрілість, соціальна дистанційованість, критичність у стосунках, відчуження.

Застосування у дослідженні Опитувальника соціальної тривоги та соціофобії О.А. Сагалакової та Д.В. Труєвцева [13] дозволило визначити домінуючий тип соціальної тривоги, наявність окремих аспектів прояву страху оцінювання у різних ситуаціях. Узагальнені результати дослідження рівня соціальної тривожності досліджуваної групи студентів містить таблиця 2.

Таблиця 2

**Узагальнені результати дослідження рівня соціальної тривожності (n=36)
(за методикою О.А. Сагалакової та Д.В. Труєвцева)**

Рівні прояву соціальної тривоги	Кількість досліджуваних	
	Абсолютне число, осіб	Відносна частка, %
невиражена соціальна тривога	2	6%
епізодична соціальна тривога	20	55%
помірно підвищена соціальна тривога	4	11%
підвищена соціальна тривога	3	8%
висока соціальна тривога	5	14%
клінічна соціофобія	2	6%

Аналіз даних таблиці дозволяє встановити, що найбільш вираженим типом соціальної тривожності є епізодична соціальна тривога, вона спостерігається у 20 досліджуваних (55%). Високий рівень соціальної тривоги виявлений у 5 осіб (14%). Помірно підвищена соціальна тривога – у 4 осіб (11%). Підвищена соціальна тривога спостерігається у 3 осіб (8%). Найменш вираженою соціальною тривожністю є невиражена соціальна тривога та клінічна соціофобія, по 2 особи на кожен тип (по 6%).

Більшості студентам характерна тенденція до когнітивного управління тривогою і хвилюванням, спроби впоратися з ними, прагнення до аналізу минулої експертної ситуації й одночасно бажання позбутися від нерішучості та її окремих проявів. Емоційне реагування полягає у поєднанні вираженого мотиву досягнення, успішної самореалізації у ситуаціях оцінювання та мотиву уникнення, сполученого з інтенсивною тривогою і страхом оцінювання. Узагальнені результати показників рівня соціальної тривожності та її видів у групі студентів представлено у таблиці 3.

Згідно з даними таблиці у групі досліджуваних студентів виявлено результати у межах середніх значень показників шкал соціальної тривожності. Загальний показник соціальної тривожності – 33,3 бали, що вказує на помірно підвищену соціальну тривожність серед молодих людей студентського віку.

Таблиця 3

**Узагальнені результати показників рівня соціальної тривожності та її видів (n=36)
(за методикою О.А. Сагалакової та Д.В. Труєвцева)**

Показники рівня соціальної тривожності та 5 шкал	Середні значення, Хср
Шкала 1 «Соціальна тривога у ситуації підвищеної уваги»	4,6
Шкала 2 «Соціальна тривога в експертно-ситуаційних оціночних ситуаціях»	7,1
Шкала 3 «Соціальна тривога через страх відторгнення»	5,4
Шкала 4 «Соціальна тривога через страх критики»	4,9
Шкала 5 «Уникнення контакту під час взаємодії у суб'єктивно значущих ситуаціях»	4,7
Загальний показник соціальної тривожності	33,3

Виявлено найвищий рівень прояву соціальної тривоги за шкалою 2 «Соціальна тривога в експертно-ситуаційних оціночних ситуаціях» (Хср = 7,1). Деяко нижчим виявився показник за шкалою 3 «Соціальна тривога через страх відторгнення» (Хср = 5,4). Деяко

менший показник за шкалою 4 «Соціальна тривога через страх критики» ($X_{\text{ср}} = 4,9$). Найнижчими виявилися показники за шкалами 1 «Соціальна тривога у ситуації підвищеної уваги» ($X_{\text{ср}} = 4,6$) та шкалою 5 «Уникнення контакту під час взаємодії у суб'єктивно значущих ситуаціях» ($X_{\text{ср}} = 4,7$). Отже, можемо констатувати, що найбільшу напругу у молодих людей студентського середовища викликає «Соціальна тривога в експертно-ситуаційних оціночних ситуаціях».

Аналіз взаємозв'язків між типами міжособистісних стосунків і соціальною тривожністю у всій вибірці виявив наявність кореляційних зв'язків. Так, знайдено тісний позитивний кореляційний зв'язок між:

1) загальним рівнем соціальної тривожності та покірним-сором'язливим типом міжособистісних відносин ($r = 0,525$; $p \leq 0,01$);

2) покірним-сором'язливим типом міжособистісних відносин і шкалою «Соціальна тривога у ситуації підвищеної уваги» ($r = 0,452$; $p \leq 0,01$);

3) покірним-сором'язливим типом міжособистісних відносин і шкалою «Соціальна тривога через страх відторгнення» ($r = 0,488$; $p \leq 0,01$).

Виявлено також позитивний кореляційний зв'язок між:

1) покірним-сором'язливим типом міжособистісних відносин і шкалою «Соціальна тривога в експертно-ситуаційних оціночних ситуаціях» ($r = 0,383$; $p \leq 0,05$);

2) покірним-сором'язливим типом міжособистісних відносин і шкалою «Соціальна тривога через страх критики» ($r = 0,336$; $p \leq 0,05$);

3) покірним-сором'язливим типом міжособистісних відносин і шкалою «Уникнення контакту під час взаємодії у суб'єктивно значущих ситуаціях» ($r = 0,378$; $p \leq 0,05$);

4) залежним-слухняним типом міжособистісних відносин і шкалою «Соціальна тривога в експертно-ситуаційних оціночних ситуаціях» ($r = 0,335$; $p \leq 0,05$);

5) залежним-слухняним типом міжособистісних відносин і шкалою «Соціальна тривога через страх відторгнення» ($r = 0,338$; $p \leq 0,05$);

6) співпрацюючим-конвенціональним типом міжособистісних відносин і шкалою 3 «Соціальна тривога через страх відторгнення» ($r = 0,393$; $p \leq 0,05$);

7) відповідальним-великодушним типом міжособистісних відносин і шкалою 4 «Соціальна тривога через страх критики» ($r = 0,356$; $p \leq 0,05$).

Отже, відзначимо, що найбільший зв'язок типу міжособистісних стосунків із соціальною тривожністю має покірний-сором'язливий тип міжособистісних відносин. Деяко менше зв'язків має залежний-слухняний тип міжособистісних відносин, він має зв'язок зі шкалами «Соціальна тривога в експертно-ситуаційних оціночних ситуаціях» і «Соціальна тривога через страх відторгнення». Також зв'язок був виявлений між співпрацюючим-конвенціональним типом міжособистісних відносин і шкалою «Соціальна тривога через страх відторгнення»; між відповідальним-великодушним типом міжособистісних відносин і шкалою «Соціальна тривога через страх критики». Отже, такі типи, як владний-лідуючий, незалежний-домінуючий, прямолінійний-агресивний, недовірливий-скептичний не мають зв'язків із соціальною тривожністю.

Висновки дослідження. У статті розкрито поняття «соціальна тривожність», яка розуміється як тривожність, тригером якої виступають різні ситуації соціальної взаємодії. Досліджено феномен міжособистісних стосунків, котрий визначається як зв'язки між людьми, що суб'єктивно переживаються й об'єктивно виявляються у характері та способах міжособистісної взаємодії, тобто взаємних впливів людей у процесі їхньої спільної діяльності та спілкування. Представлені психологічні особливості віку ранньої дорослості: актуальними є завдання соціального й особистісного самовизначення, пошуку власних

форм соціального ствердження, вибору власних способів життєдіяльності, становлення індивідуальності.

За результатами дослідження типів міжособистісних стосунків виявлено, що у студентів переважає владний-лідуючий тип міжособистісних відносин. За результатами дослідження рівня соціальної тривожності з'ясовано, що у студентів переважає соціальна тривога в експертно-ситуаційних оціночних ситуаціях. Встановлено достовірний зв'язок між соціальною тривожністю студентів і типом міжособистісних стосунків у студентській групі.

Список використаної літератури

1. Савчин М.В. Соціальна психологія : навчальний посібник. Дрогобич : Відродження, 2000. 274 с.
2. Руденко Л.А. Міжособистісні стосунки як чинник соціального становлення особистості. *Наукові записки Українського католицького університету*. 2014. № 1 (IV). С. 198–207.
3. Куницяна В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М. Межличностное общение : учебник. Санкт-Петербург : Питер, 2001. 544 с.
4. Андреева Г.М. Социальная психология : учебник. Москва : Аспект Пресс, 2001. 294 с.
5. Салливан Г. Интерперсональный психоанализ. Москва : КСП+; Санкт-Петербург : Ювента, 1999. 345 с.
6. Ханин Ю.Л. Межличностная и внутригрупповая тревога в условиях значимой совместной деятельности. *Вопросы психологии*. 1991. № 5. С. 51–55.
7. Тесленко М.М. Дослідження впливу тривожності підлітка на його статусне положення у групі однолітків. *Психологія і особистість*. 2016. № 2 (10). Ч. 1. С. 105–115.
8. Прихожан А.М. Тревожность у детей и подростков: психологическая природа и возрастная динамика. Москва : МПСИ, 2000. 304 с.
9. Захаров А.И. Как преодолеть страхи у детей. Москва : Педагогика, 1986. 110 с.
10. Никитина И.В., Холмогорова А.Б. Социальная тревожность: содержание понятия и основные направления изучения. Ч. 1. *Социальная и клиническая психиатрия*. 2010. № 1. С. 80–84.
11. Ханин Ю.Л. Межличностная и внутригрупповая тревога в условиях значимой совместной деятельности. *Вопросы психологии*. 1991. № 5. С. 51–55.
12. Батлер Д. Подолати соціальну тривогу. Львів : Вид-во Українського католицького університету: Свічадо, 2014. 96 с.
13. Сагалакова О.А., Труевцев Д.В. Социальные страхи и социофобии. Томск : Изд-во Томский гос. ун-т, 2007. 210 с.
14. Собчик Л.Н. Диагностика межличностных отношений. Модифицированный вариант интерперсональной диагностики Т. Лири. Методическое руководство. Москва : МКЦ, 1990. 48 с.

SOCIAL ANXIETY IN INTERPERSONAL INTERACTION AMONG STUDENTS

Ivan Batrachenko

*University of Customs and Finance,
2/4, Vernadskogo str., Dnipro, Ukraine, 49000
e-mail: ibatrachenko@ukr.net*

Maryna Suriakova,

*University of Customs and Finance
2/4, Vernadskogo str., Dnipro, Ukraine, 49000
e-mail: romas@ua.fm*

Inna Uchytel

*University of Customs and Finance,
2/4, Vernadskogo str., Dnipro, Ukraine, 49000
e-mail: uchitelinna@gmail.com*

This article contains the results of a theoretical study of the phenomena of social anxiety and interpersonal interaction. The results of empirical research reveal the peculiarities of link between social anxiety of students and the type of inter-relationship in the students' group. This article reveals the concept of social anxiety. This phenomenon is regarded as an individual psychological peculiarity, which is revealed in people's tendency to experience a state of anxiety in situations of interaction and inter-connectedness, expecting a negative assessment of others as well as carrying out activities in the presence of others or in public spaces. Social anxiety manifests itself in feelings of unease and discomfort in social situations, discomfort and social ill-being, and low self-esteem.

The concept of inter-community interaction, which involves not only the exchange of knowledge, ideas, thoughts between the individuals who interact, but also actions, is presented. The main types of intervention are cooperation and competition. Through interpersonal relations and communication, people are indirectly included in the system of social relations and proper psychological relations in general.

It is understood that people produce forms and norms of joint actions, organize and coordinate them through communication and exchange of information. This ensures that there is no disconnect between communication and collaboration. The meaning of intercommunication is disclosed at the level of individual contacts and actions, and in the context of joint activities. It is shown that the higher education institution transforms the basic tendencies of inter-university communication of students due to the involvement in the functioning of the academic group. In the process of study, young people's interests, thoughts, and views get tangled up, which complicates inter-interest and inter-systemic inter-connections in the student group.

This article presents the data that confirm the link between social anxiety of students and the type of inter-relationship interaction in a group of students.

Key words: social anxiety, interpersonal interaction, group of students, early adulthood.